

**ХАРКІВСЬКИЙ
ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАХОВИЙ
КОЛЕДЖ**

**ДЕРЖАВНОГО
ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ
Tourist Resources of Ukraine

Ступінь вищої освіти	Фаховий молодший бакалавр, Бакалавр
З якого курсу бажано опановувати	2
Обсяг дисципліни (годин / ECTS)	90/3; 150/5
Тижневе навантаження	2 години, 4 години
Мова викладання	Українська
Статус дисципліни	Вибіркова

Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові	Алексєєнко Дмитро Валерійович
Кваліфікаційна категорія, педагогічне звання	Спеціаліст
Науковий ступінь, вчене звання	–
Циклова комісія	Харчових технологій та готельно-ресторанної справи
Профіль викладача	Google Scholar / ORCID / ResearchGate
Контактна інформація	d.aleksieienko@knu.edu.ua

Анотація

Навчальна дисципліна «Туристичні ресурси України» посідає провідне місце у системі підготовки студентів за спеціальністю «Туризм», оскільки має важливе теоретичне та практичне значення – знайомить студентів із наявними різноманітними туристичними ресурсами України, розглядає питання щодо раціоналізації використання наявного туристсько-ресурсного потенціалу держави на підставі чого дає можливість розробляти конкурентоспроможний вітчизняний туристичний продукт, що є актуальним та важливим для майбутніх фахівців.

Мета дисципліни

Формування теоретичних знань, вмінь та практичних навичок студентів щодо оцінки потенціалу та можливості використання наявних туристичних ресурсів України у подальшій туристичній діяльності під час розробки турів різного тематичного спрямування для створення конкурентоспроможного національного турпродукту.

У результаті вивчення дисципліни студент буде

знати:

- умови та чинники формування, можливості використання туристичних ресурсів України;
- географію розміщення, потенційні запаси та сучасний рівень використання природних та історико-культурних туристичних ресурсів;
- сучасний стан розвитку туристичної інфраструктури в окремих регіонах держави;
- особливості основних рекреаційно-туристичних районів України;

вміти:

- класифікувати туристичні ресурси за основними підходами;
- аналізувати потенціал використання туристичних ресурсів за регіонами України;
- виявляти регіональні особливості використання туристичних ресурсів і відповідну спеціалізацію районів України;
- давати рекомендації і пропонувати певні рішення щодо розвитку туристичних районів України;
- розробляти перспективні туристичні маршрути в окремих регіонах України.

Програма дисципліни

Тема 1. Сутність та основні види туристичних ресурсів

Визначення мети та завдань навчальної дисципліни «Туристичні ресурси України», дослідження об'єкту та предмету. Характеристика поняття «туристичні ресурси», підходи до класифікації туристичних ресурсів. Загальний огляд ключових груп туристичних ресурсів: природних, історико-культурних та інфраструктурних.

Географічне положення держави, загальні відомості. Потенціал використання туристичних ресурсів окремих регіонів України. Структурно-територіальні особливості розміщення. Кліматичні ресурси та кліматичні умови України. Районування території держави щодо придатності для різних видів рекреаційних занять.

Тема 2. Кліматичні та бальнеологічні природно-рекреаційні туристичні ресурси

Теоретичні передумови оцінки природно-ресурсної бази рекреації. Суть та зміст понять «рекреаційні ресурси», «туристичні ресурси» та «рекреаційні умови», різні наукові підходи до визначення туристичних і рекреаційних ресурсів. Класифікація туристичних ресурсів. Рекреаційно-туристичний потенціал.

Потенціал природних краєзнавчо-туристичних ресурсів регіонів України. Кліматичні ресурси та кліматичні умови України. Районування території держави щодо придатності для різних видів рекреаційних занять.

Територіальні та функціональні аспекти бальнеологічних ресурсів як складової природно-географічного туристичного потенціалу України. Регіональні відмінності. Природні умови формування бальнеологічних ресурсів України. Історія бальнеології. Види бальнеологічних ресурсів. Лікувальні мінеральні води. Класифікація мінеральних вод. Географія родовищ основних бальнеологічних груп мінеральних вод. Мінеральні грязі (пелоїди), типи мінеральних грязей. Особливості територіального поширення та використання в рекреаційному господарстві країни.

Тема 3. Водні та біотичні природно-рекреаційні туристичні ресурси

Поняття водних ресурсів. Морські аквальні комплекси. Річки, озера, водосховища, канали, їх територіальне поширення. Болотний фонд України. Водно-болотні угіддя в рекреаційній діяльності: сучасний стан та перспективи використання в туризмі.

Орографічні ресурси України. Характеристика основних форм рельєфу та оцінка його придатності для різних видів туризму. Використання карстових печер для спелеотуризму. Печери України як пам'ятки природи. Використання печер в рекреаційних цілях.

Сутність та складові елементи біотичних ресурсів. Поняття про державний природно-заповідний фонд. Класифікація об'єктів природно-заповідного фонду, щільність природоохоронних об'єктів. Лісові ресурси. Поняття «Червона книга України» та «Зелена книга України».

Тема 4. Історико-культурні туристичні ресурси (ІКТР): сутність та види

Суть та складові поняття «історико-культурні туристичні ресурси». Особливості використання та охорони історико-культурних рекреаційних ресурсів. Законодавство України про охорону культурної спадщини.

Оборонні архітектурні споруди: замкові комплекси, фортеці, укріплення, монастирі. Сучасний стан їх використання у туризмі. Сакральна архітектура України. Археологічні пам'ятки. Музеї як об'єкти краєзнавчо-туристичної діяльності.

Історико-географічні регіони України. Етнічні ресурси. Подієві ресурси. Біосоціальні ресурси. Трансресурсні об'єкти (гомогенні туристичні ресурси, парарекреаційні (латентні) ресурси). Поняття «суперточка-тур». Об'єкти ЮНЕСКО в Україні. Об'єкти-кандидати на внесення до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Формування ІКТР в розрізі окремих історичних етапів. Археологічні знахідки Трипільської культури на території сучасної України. Дослідження Трипільської культури як об'єкту

туристичного інтересу. Скіфська культура. Дослідження туристичних маршрутів до скіфських городищ і курганів. Історія грецьких міст-полісів на узбережжі Чорного моря. Кам'яна архітектура Київської Русі. Живопис у формі фресок та мозаїк. Іконопис. Українське бароко або Козацьке бароко 17-18 ст.

Тема 5. Інфраструктурні туристичні ресурси

Сутність та види туристичної інфраструктури. Інституційна, інформаційна, регламентуюча складові туристичних ресурсів.

Транспортні комунікації України. Внутрішні та міжнародні перевезення. Дороги державного значення: міжнародні, національні, регіональні, територіальні, місцеві. Залізничні магістралі України. Повітряний транспорт України. ПрАТ «Міжнародні авіалінії України». Особливості роботи річкового та морського транспорту України. Альтернативні транспортні комунікації.

Заклади ресторанного господарства. Ресурси інфраструктури туризму крізь призму загальної структури послуг у сфері туризму. Сутність та види закладів ресторанного господарства. Франчайзингова схема організації ресторанного бізнесу. Мережеві ресторани.

Санаторно-курортна та готельна складові вітчизняного туристичного бізнесу. Спеціалізація (медичний профіль) курортів України. Географічний аналіз санаторно-курортних закладів України. Готельне господарство: сутність та види готелів та інших закладів розміщення. Особливості розвитку вітчизняного готельного господарства. Рівень диференціації готельних послуг в Україні. Показник забезпеченості готелями. Стан розвитку альтернативних економічних закладів розміщення.

Тема 6. Туристичне районування України. Оцінка туристичних ресурсів України.

Загальні засади та принципи туристичного (рекреаційного) районування. Мета туристичного (рекреаційного) районування. Таксономічні одиниці рекреаційного районування. Визначення поняття рекреаційного району, його характерні властивості. Ознаки рекреаційних районів і методика їх виділення.

Сучасні рекреаційні комплекси та ТРС України. Огляд існуючих схем рекреаційного районування України.

Туристично-рекреаційна характеристика туристських районів України. Південний туристський район. Карпатський туристський район. Полісько-Подільський, Придніпровський, Слобожанський туристсько-рекреаційні райони. Туристично-рекреаційний потенціал кожного з туристично-рекреаційних регіонів України.

Методика визначення ресурсно-рекреаційного рейтингу території. Ресурсно-рекреаційна паспортизація регіонів України та перспективи розвитку регіональної рекреації і туризму. Кластеризація в туристичній діяльності. Роль кластеризації в розвитку туристичного бізнесу. Характеристика туристичних кластерів України. Чинники уповільнення розвитку туризму в Україні та шляхи їх подолання. Перспективи розвитку туризму в Україні.

Тема 7. Туристичні ресурси Карпат

Карпатський туристсько-рекреаційний район: Закарпатської, Івано-Франківської, Чернівецької й Львівської. Характеристика туристичних ресурсів Карпатського туристського району: природні туристські ресурси, кліматичні, гідрологічні, геоморфологічні, біологічні ресурси, курортні ресурси, ресурси об'єктів природно-заповідного фонду, історико-культурні туристські ресурси, архітектурно-містобудівні, археологічні ресурси, біографо-соціальні ресурси. Етнографічні особливості регіону, фестивалі Карпатського регіону. Робота музеїв, театрів, галерей. Характеристика засобів розміщення, транспортних комунікацій, підприємств сфери дозвілля і розваг. Статистичний аналіз прибуттів та вибуттів туристів в Карпатському регіоні. Основні показники суб'єктів туристичної діяльності.

Тема 8. Туристичні ресурси областей Чорноморсько-Азовського узбережжя

Характеристика Одеської, Миколаївської, Херсонської, Запорізької та Донецької областей. Найбільші туристичні центри регіону: проблеми та перспективи розвитку. Характеристика

туристичних ресурсів Причорноморсько-Азовського туристського району: природні туристські ресурси, кліматичні, гідрологічні, геоморфологічні, біологічні ресурси, курортні ресурси, ресурси об'єктів природно-заповідного фонду. Сезонна складова розвитку туризму. Історико-культурні туристські ресурси Чорноморського, Азовського та Кримського субрегіонів. Архітектурно-містобудівні, археологічні ресурси, біографо-соціальні ресурси Причорноморсько-Азовського туристського регіону. Етнографічні особливості регіону.

Тема 9. Туристичні ресурси Полісся

Українське Полісся. Характеристика Волинської, Рівненської, Житомирської областей. Туристичні ресурси Поліського туристського району: природні туристські ресурси, кліматичні, гідрологічні, геоморфологічні, біологічні, курортні ресурси, ресурси об'єктів природно-заповідного фонду. Розвиток транспортних комунікацій північної частини України. Історико-культурні туристські ресурси, архітектурно-містобудівні, археологічні ресурси, біографо-соціальні ресурси регіону. Етнографічні особливості Полісся. Найбільші фестивалі поліського регіону. Робота музеїв, театрів, галерей. Характеристика засобів розміщення, транспортних комунікацій, підприємств сфери дозвілля і розваг. Санаторно-курортні заклади Поліського регіону. Чорнобиль як найбільш відвідуваний туристичний об'єкт Полісся.

Тема 10. Туристичні ресурси Поділля

Поділля туристичне: характеристика Тернопільської, Хмельницької, Вінницької областей. Характеристика туристичних ресурсів Подільського туристського району: природні туристські ресурси, кліматичні, гідрологічні, геоморфологічні, біологічні ресурси, ресурси об'єктів природно-заповідного фонду, курортні ресурси, історико-культурні туристські ресурси, архітектурно-містобудівні, археологічні ресурси, біографо-соціальні ресурси. Етнографічні особливості регіону, фестивалі Поділля. Робота музеїв, театрів, галерей. Характеристика засобів розміщення, транспортних комунікацій, підприємств сфери дозвілля і розваг.

Тема 11. Туристичні ресурси Східного туристського району

Характеристика Сумської, Харківської, Луганської областей. Характеристика туристичних ресурсів Східного (Слобожанщина) туристського району: кліматичні, гідрологічні, геоморфологічні, біологічні та інші природні туристські ресурси. Санаторно-курортні заклади Східного туристського району. Ресурси об'єктів природно-заповідного фонду. Історико-культурні, архітектурно-містобудівні, археологічні, біографо-соціальні туристські ресурси. Робота музеїв, театрів, галерей. Характеристика засобів розміщення, підприємств сфери дозвілля і розваг. Особливості транспортних комунікацій Східного туристського району. Перспективи розвитку пізнавального, ділового, конгресного видів туризму, освітнього і промислового туризму.

Тема 12. Туристичні ресурси Центрального туристського району

Характеристика Київської, Чернігівської, Черкаської, Полтавської, Кіровоградської, Дніпровської областей. Характеристика туристичних ресурсів Центрального туристського району: природні, а саме кліматичні, гідрологічні, геоморфологічні, біологічні ресурси, курортні ресурси, ресурси об'єктів природно-заповідного фонду, туристські історико-культурні туристські ресурси, архітектурно-містобудівні, археологічні ресурси, біографо-соціальні ресурси. Характеристика транспортних комунікацій. Туристські центри: характеристика засобів розміщення, підприємств сфери дозвілля і розваг, робота музеїв, театрів, галерей. Етнографічні особливості регіону. Особливості розвитку пізнавального, ділового, конгресного й освітнього туризму в регіоні. Перспективи круїзного туризму в Центральному (Придніпровському) туристському районі.

Особливості та політика дисципліни

Навчання організовано на [Порталі навчальних ресурсів Коледжу](#). Обов'язковим є дотримання вимог та умов праці в освітньому середовищі, норм навчальної дисципліни та правил етичної поведінки. Зворотній зв'язок між здобувачем освіти та викладачем

відбувається засобами інтерактивного дистанційного курсу. Можливим є отримання індивідуальних консультацій викладача.

Передбачається обов'язкове дотримання здобувачами освіти академічної доброчесності, а саме: 1) самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених програмою дисципліни; 2) посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; 3) дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; 4) надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Форми та методи оцінювання

Оцінювання результатів навчання студентів здійснюється за 100-бальною шкалою відповідно до діючого Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів освіти.

Форма контролю: залік, що полягає в оцінюванні набутих здобувачем освіти результатів навчання за освітнім компонентом на підставі результатів поточної успішності протягом семестру та виконаних ним навчальних завдань (як аудиторних, так і під час самостійної роботи), визначених програмою.

Види завдань: 1) опрацювання лекційного матеріалу; 2) виконання практичних і творчих завдань; 3) поточне тестування.

Мінімальна загальна кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни – 60.

Рекомендовані джерела інформації

1. Мельниченко О. А. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні / О. А. Мельниченко, В. О. Шведун // Монографія. – Харків: Видавництво національного університету цивільного захисту України, 2017. – 153 с.
2. Терещенко В. І. Соціально-економічні основи рекреації та туризму : навчальний посібник / В. І. Терещенко, Л. О. Штанько, В. П. Чаплигін – Київ : Міленіум, 2019. – 154 с.
3. Туристські ресурси України : підручник / М. М. Покоłodна, Т. В. Гордієнко, І. Л. Полчанінова ; Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ імені О. М. Бекетова, 2019. – 222 с.
4. Сідоров М. В. Україна на світовому ринку туристичних послуг: сучасний стан та перспективи розвитку : монографія / М. В. Сідоров, О. Є. Юрченко, С. О. Юрченко ; Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2017. – 255 с.